

Taja Kramberger

urednik in prevajalec Michele Obit cura e traduzione
zalozniški nacrt Donatella Ruttar progetto editoriale

Refugij Tapù

ilustracije

Taja Kramberger
Serena Obit Gonzalez

illustrazioni

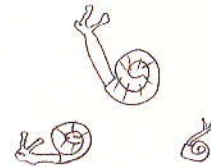
Tihota pa objema use
an biesede nimaju glasu

Renzo Gariup

*Nič ni tako skrito, da se ne bi dalo najti
in zopet izgubiti!*

*Nič ni tako spomina vredno, da se ne bi
dalo pozabiti in obuditi skozi spomine drugih!*

*Nič ni tako zaspano, da ne bi moglo ostati budno
in živahno tudi tedaj, ko zavlada epidemija letargije!*

*Vsakršna podobnost z realnostjo je več kakor naključje
– toda, dragi moji otroci, več kakor naključje ne obstaja:
in to, kar je pred vami, je popolna izmišljotina!*

Kako izboljšati zgodovino...

Kdo ve, zakaj vse šole na svetu poučujejo na enak način? Najprej je treba nekaj prebrati, potem pa to nespremenjeno vrniti učitelju ali učiteljici. To je tako, kakor da bi za kosilo pojedli brancina in ga potem pokakali nazaj v morje, kjer bi veselo odplaval novemu kosilu ali večerji naproti. Morda bi to bilo ekonomično, a naša prebavila bi ostala brez funkcije, mi brez beljakovin, energije in kdo ve, kako bi se vse skupaj končalo.

Ali ne bi bilo bolj zabavno in za gimnastiko naših možganov bolj primerno začeti učbenik takole:

Alexander Graham Bell, tisti mož, ki ni izumil telefona, ampak je izum sunil revnemu in bolehnemu italijanskemu izumitelju Antoniu Meucci, je v življenju poleg nenehnega prežanja na ideje drugih vseeno naredil nekaj dobrega, zaradi česar si ga je vredno zapomniti. Ker sta bila njegova starša gluhone-ma, je poučeval gluhone, med njimi Helen Keller.

Zakaj nam učitelji in učiteljice ne pojasnijo, da je najstarejše živo bitje na zemlji goba, da je jezik modrega kita težji od celega slona in da miši ne marajo pepermint, ker njegov močan vonj poruši njihove komunikacijske kanale. Če torej vidite miš, ki žveči pepermintov žvečilni gumi, je gotovo pomota ali pa vas ima za norca.

Zakaj ne bi zgodovine in drugih predmetov raje lepo razdelili na več stopenj ali redov in bi se, recimo, na prvi stopnji gulili na pamet in kopicili podatke, na drugi pa bi jih luščili – kakor luščimo arašide: nekaj je lupina, nekaj drugega

luščina in nekaj tretjega jedrce – in smiselno razporejali? Predlagam torej, da bi se vse, kar je popolnoma neuporabnega, lepo naučili v prvi petih razredih osnovne šole, v zadnjih štirih pa bi skušali nakopičeno preoblikovati, neuporabno pa odriniti v čakalne spominske komore.

Učiteljica bi rekla: »Zdaj je čas, dragi moji šestošolci, da vstopimo na drugo raven zgodovine, ki razveljavlja podatke prve ravni, zato morate biti še posebej pozorni, da se kaj ne izmuzne.«

Tisti, ki ne bi zmoгли prehoda na manj površno drugo stopnjo, bi se pač držali prve in bi tej ustrezno dudlarsko komunicirali med seboj. Pustili bi nas, to je tiste, ki nam ni do površnosti, na miru s svojim nakladanjem. Na ta način bi se na eni strani izognili pogovorom z ljudmi prve stopnje, ki znajo podatke le na pamet, misliti pa ne znajo, na drugi pa nesporazumom, objestnosti in zoprni diskriminaciji nadarjenih otrok druge stopnje, ki bi jih hoteli poučevati dolgočasni odrasli prve stopnje.

»Pozdravljeni,« bi rekli sogovorniku ali sogovornici, »ste vi in vaša pamet prvega ali drugega reda?« In če bi odgovoril »Prvega!«, bi odvrnili »Želim vam lep dan in ugodno iskanje sebi ustreznih prvostopenjskih kompanjonov« in se nemudoma odpravili dalje, saj bi bilo v takem pogovoru škoda vsake besede.

Tako bi danes tako razpasene menežerke in tebežerke, pa poslovneži, ekonomisti, rektorji, direktorice in njim sorodni, ki nam solijo pamet, laže in bolj neovirano prvostopenjsko kramljali med seboj, pri čemer bi druga stopnja zgodovine ostala popolnoma nedotaknjena od njihovih grabežljivosti in modnih neumnosti. Tisti pa, ki radi raziskujemo, bi zmerom imeli sebi enakovredne sogovornike in sogovornice.

Igrice napačnega razporejanja otrok v šoli, ki so tako ali tako bolj učiteljska kakor učenska domisljica, bi odpadle. Zadnji razredi osnovne šole bi bili namenjeni temu, da bi poskusili razumeti, čemu so nas v prvih petih razredih tako *prevarali* in zakaj je to bilo potrebno. Tudi *prevara* je namreč pomembna izkušnja; treba jo je razumeti in osvetliti z vseh strani. In na ta način bi kmalu razumeli, v čem je tisti drobn pedagoški trik guljenja na pamet.

Ta seveda ni v tem, da nekaj znaš in se s tem, kar sploh nisi odkril in niti ne razumeš, važiš, ampak v tem, da znaš tudi najbolj neuporabne ali navidez neuporabne podatke razumeti, jih povezati v zgodbo, misel, domisljico ali izum. Tule je skrivnost: neuporabni in narobe povezani podatki so prav tako dobri. Kaj dobri; nujno potrebni in nenadomestljivi so za to, kar vam hočem tu povedati. Treba jih je znati, se jih naučiti pravilneje zlagati: iz lego kock lahko gradiš najbolj nenavadne gradove in mesta, lahko pa čemerno sediš ob kockah in se ničesar ne domisliš.

Kocke niso krive!

V zadnjem razredu bi učenci in učenke lahko povsem zapustili prvo nedomiselnost in plehko raven zgodovine, se pravi, datume, imena, bitke in osvajanja, da bi se ukvarjali s tem, katera gospa oz. kraljica se je česa izvirnega domislila, ker je bila bolj izobražena in bolj inteligentna od svojega moža, to je od njegovega veličanstva, saj je imela čas za branje, premišljevanje in diskusije z dvorjani, učenimi ljudmi in spletičnami. In katere ženine domisljice je potem kot svoje sprejel njen mož, ki ga zgodovina ni obšla, kakor je njo. Ali pa bi se ukvarjali s tem, katere igre so se igrali otroci na sliki Pietra Bruegla Starejšega v 16. stoletju in katere smo medtem uspeli pozabiti? Ta pozaba je osiromašila naša otroštva in morebiti je zato danes edina žalostna zabava otrok večinoma elektronska.

Kozo klanf verjetno še poznate. Toda, otroci dragi, ali veste kaj je to *petecanka*?

Romilda mi je povedala, da so to igro igrali v Topolovem, ko so bili majhni. Igra se s kamenčki, ki jih mečeš v zrak in loviš. Ne vem sicer, kako, a že zven imena te igre je dovolj dober, da je jasno, da je imenitna. Vidite, koliko iger se izgubi v preteklosti in kakšna velikanska škoda je to za otroško zgodovino drugega reda, ki vpliva na naša življenja.

Čisto majhno razlikovanje med piflanjem in mišljenjem v osnovni šoli bi, če bi pravilno razporedili stopnje, povzročilo pravo revolucijo in človeška neumnosti bi imela enkratno priložnost, da bi postopoma, a častno izumrla.

Razumete?

Ne?!

Nič hudega. Glavno je, da ste to prebrali. Morda se vam začne svitati in izplava iz pozabe čez kakih dvajset let.

Prva stopnja zgodovine, učenje na pamet, je neroden, a nujen predpogoj za drugo stopnjo, kjer začnemo stvari povezovati drugače. A do nje se dokopljejo le redki, večni lenuhi so obsojeni na prvostopenjsko blebetanje, kar seveda – bodite pozorni! – ne pomeni, da prav ustvarjalna lenoba včasih ni bistvena za razporejanje snovi in najpomembnejše ideje. Za drugo stopnjo moraš znati misliti in vedeti, da boš moral iz pozabljenih zakladnic iztrgati zgodovinske podatke, ki jih prva stopnja zamolči. To pa je najzahtevnejše opravilo na svetu.

In otroške knjige ga opravljajo.

Pujsofon

In zdajle, dragi otroci, bomo na kratko prikazali pozabljeno zgodovino, ki jo mehanični štreberji, ki mislijo, da vse znajo, pa nič ne vedo in še manj razumejo, zagotovo ne poznajo. Poglejte, kaj so nam zgodovinski učbeniki zamolčali!

Nekoč – sredi 15. stoletja – je živel francoski kralj z imenom Ludvik XI. (Enajsti). Bil je zelo bistroumen in iznajdljiv, a obenem pravi zlobni falot, ki si je s spletkami pridobil veliko bogastva in ozemlja. In ker je v zgodovini, kakršno danes poznamo, spletkarjenje visoko cenjeno, še zmerom velja za enega od najmočnejših francoskih kraljev. Še preden je zasedel prestol in se

podal na osvajanja, je očitno imel preveč prostega časa, ki ga je izpolnjeval z nenavadnimi željami in dogodivščinami.

Nekega dne je opatu samostana v Baignu, ki je bil izredno domiseln mož in znan po tem, da je izumljal glasbene instrumente, ukazal, naj mu organizira koncert za svinjske glasove. Lahko si predstavljate opatovo zadrego, toda opat ni pomišljal, saj je vedel, da se je s prestolonaslednikom nevarno igrati. Prosil je za finančno podporo in jo dobil.

Nato je ročno izdelal instrument, v katerega je vpregel več pujskov različnih starosti in intonacij. Pujske je razporedil tako, da so ustrezali tonski lestvici, ki jo je želel, in skladbam, ki jih je hotel predvajati. Da pa bi pujski od sebe spustili svoj glas, je za njimi namestil posebne palice s konicami, ki so, ko je opat pritisnil na tipko, pujske špiknili v zadnjico. Tako je nastal pujskofon (*por-ko-forte*), ki ga opisuje več kronistov v 17. stoletju. In pujski naj bi tako ubrano krulili, da so kralj in njegovi gostje, ki so se imenitno zabavali, prepoznali skladbe, ki so bile na sporedu.

Ne pozabite, otroci, da tedaj še ni bilo društev proti mučenju živali, ki bi danes tak koncert zagotovo onemogočila in prav bi bilo tako. A to nekoliko čudaško glasbeno poglavje vseeno sodi v glasbeno zgodovino in v zgodovino pujskov, če jo bomo kdaj imeli. Ni prav, da ga ne poznamo.

